

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Sacra-||mento Evcharistiae,|| contra Oecolampadium,
opusculum:||**

Clicthove, Josse

Coloniae, 1527

VD16 C 4208

Ex uerbis B. Iob, diuersis[que] psalmod[um] locis, & pro uerbior[um]
sententia: etiam co[n]cludi ueram corp[or]is domini nostri in eucharistiae
sacrame[n]to p[raese]ntiam. VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30220

¶ Ex uerbis B. Iob, diuersisq; psalmoz locis
& prouerbior; sententia; etiam concludi ue-
ram corporis Domini nostri in sacramento
eucharistia;, praesentiam. Cap. VI

ALia quoque diuinæ ueteris testamenti
scripturæ loca: manifestant rei propo-
sitæ ueritatem, ipsam. s. corporis dñici
substantiã: re ipsa in sancto altaris sa-
cramento contineri. Et primum: illud
beati Iob, in 31. cap. sui libri, uerbũ. Si nõ dixerũt
uiri tabernaculi mei: quis det de carnibus eius ut
saturemur? Quem locum exponens S. Gregorius
in 22. lib. suorum mortalium, ait: Quæ nimirum
sententia: potest quoq; per mysterium ex uoce re-
demptoris intelligi. Viri quippe eius tabernaculi,
de carnibus eius saturari: cupierunt, uel Iudæi. s.
persequentes: uel gentiles credentes. Quia & illi
moliti sunt corpus illius quasi consumendo extin-
guere: & isti esurientem mentem suam desidera-
uerunt quotidiano sacrificio de eius carnibus sati-
are. Hæc ille. Quam sententiam etiam sequitur
glossa ordinaria ibidem adducta: iisdem pene uer-
bis eam exprimens. Ex cuius posteriore parte, di-
noscuntur gentiles in Christum credetes, magno
affecti fuisse desiderio: ut de corpore eius secundũ
animam reficerentur. Atqui desiderium pauperũ
exaudiuit dominus: & præparationem cordis eo-
rum audiuit auris eius, ut inquit propheta in psal-
mo. Et de Hæbræis in deserto petentibus alimo-
niam sibi a dño ministrari: scriptum est, qd deside-
riũ eor; attulit eis: qd nõ sunt fraudati a desiderio
suo. Q;to magis decens fuit, & dñm nõ fraudare

Iob. 31.
Gregori.

Psal. 9

Psal. 77.

DE SACRAMENTO

uiros tabernaculi sui atq; per uerę fidem a scriptorę
suarę familię, pio desiderio: quo expetierunt sacro
Christi corpore saturari? Et hoc laudabile cõple-
uit eorę desiderium, qñ sacrũ corpus suum & san-
guinem in uerę animę cibum & potum instituit:
quo reficerentur ñ. qui tam sincero flagrabant af-
fectu. ¶ Rursum, in psalmo 22. diuinus propheta
2 deo de gratuita sacramentorę nouę legis instituti-
one gratias agens, ait: Parasti in cõspectu meo mē-
sam: aduersus eos qui tribulant me. & calix meus
inebrians, q̄ præclarus est. Quem locũ sacri scri-
ptores ad literam intelligendum putant, de sancto
eucharistię sacramento. Siquidẽ August. mēsam
hic interpretatur (ut annotat interlinearis expla-
natio) cõmunionem corporis Christi. Cui subscri-
bit Cassiodorus his uerbis: in prædicti loci exposi-
tione. Ecclesię mensa: est beata cõmunicatio, co-
pulsatio felix, saturitas fidei, esca cœlestis. Verum
istam mensam aduersus eos paratam esse manife-
stum est, qui in aliqua peruersitate demersi: eccle-
siam dei suo grauius errore contristant. de quibus
apostolus: Qui manducat & bibit indigne, iudici-
um sibi manducat & bibit, non dñudicans corpus
dñi: datum. s. ad remissionem peccatorę: & uitam
perpetuam possidendam. De hinc paucis interie-
ctis: subiungit de calice inebriante. Nouũ munus
est sanguis dñi, quod sic inebriat ut mentē sanat,
& delictis prohibens nō ad peccata pducat. Hęc
uinolētia sobrios reddit: hęc plenitudo malis eua-
cuat: Et qui illo poculo non fuerit repletus: æter-
na redditur egestate ieiunus. Addidit, q̄ præclarę
est (subaudi poculum) utiq; cum talia cõferat: ut
ad cœlorę regna perducatur. De quo poculo: in Eu-
angelio dicitur: Qui biberit ex aqua quam ego de

Psal. 22.

Augusti.

Cassiodo.

I. Cor. II

EVCHARISTIAE I. 90

non sitiet unquam, sed fiet in eo fons aquæ salien-
 tis in uitam æternam. Hæc ille: Quæ nequaquam
 de pane materiali: qui sit figura corporis Christi,
 aut de calice, uinoque secundū substantiam, quod
 sit solummodo signū sanguinis dominici: possunt
 intelligi. Quomodo enim mensa, tali instructa pa-
 ne: dici posset parata in fidelium conspectu aduer-
 sus tribulantes eos: aut quo pacto calix uino ma-
 teriali (quale ponunt aduersarij) oppletus: spiritu-
 aliter ē inebriās, & præclarus denominari mere-
 a: ur? Planum est itaq; in his prædicti psalmi uer-
 bis, uerum CHRISTI corpus uerumque san-
 guinem eiusdem insinuari: datum ecclesiæ sanctæ
 in sacramento eucharistiæ. Quod & Paulus Bur-
 gensis, in suis cit. ca eundem psalmum annotatio-
 nibus: ita confirmat. Consequenter, inquit, sexto
 dicit. Parasti in conspectu meo mensam: scilicet
 communionem corporis CHRISTI. Aduersus
 eos qui tribulant me: quia indigne sumentibus ob-
 est. Qui enim manducat indigne, iudicium sibi
 manducat, primæ epistolæ ad Corinthios undeci-
 mo. Quo quidem sacramento debite sumpto: ca-
 put, scilicet, mens sumentis, oleo laticix, scilicet,
 gratiæ spiritualis impinguatur. Vnde sequitur.
 Impinguasti in oleo caput meum, secundum illud
 Ecclesiastis. 9. cap. Oleum de capite tuo non defici-
 at. Quæ quidem mensa, in antiquis non habuit lo-
 cum, nisi figuratiue. Exodi. 25. capite. ubi legitur
 de mensa posita in tabernaculo: super quam erant
 panes propositionis. Et sequitur septimo. Et calix
 meus inebrians: quam præclarus est, id est, Calix
 sanguinis Christi, qui sic inebriat recte sumentem
 q̄ dat obliuionem tetrenarum cogitationum. &
 sic quam præclarus est, Distinguit tamen mēsam

Ioan. 4.

Pau. Bur.

1. Cor. II

Eccle. 9

Exod. 25.

DE SACRAMENTO

& calicem: non quia diuerfa sacramenta, sed quia sub diuersis speciebus sumpta. Et inter ea interponit. Impinguasti in oleo caput meū. quia impinguatio mentis debite sumentium, oleo spiritualis lætitiæ: cummunis effectus est utriusq;. Hæc ibi.

Psal. 77.

Rursum. Versum hunc psalmi septuagesimiseptimi, Et pluit illis manna ad manducandū, panē cœli dedit eis: panem angelorū manducauit hō. exponunt sacri interpretes de pane materiali dato synagogæ, in figuram panis super cœlestis & uiuifici, corporis. s. domini nostri: exhibiti in ueritate ipsi ecclesiæ in sacramento eucharistiæ, ut beneficium illud prius: fuerit præsignatio quædam beneficii posterioris, longè amplioris. Siquidem B. Augustinus in sua explanatione super psalmos: hunc

Augusti.

locum explicans, ait: Qui mandauit nubibus desuper, & ianuas cœli aperuit: & pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis, ut panem Angelorū manducaret hō: qui cibaria misit eis in abundantia, ut satiaret incredulos: nō est inefficax dare credentibus uerū ipsum de cœlo panē, quem manna significabat, qui uere cibus est angelorū.

Ioan. 1

Quod dei uerbum: incorruptibiles incorruptibiliter pascit. quod ut manducaret homo: caro factū est & habitauit in nobis. Ipse. n. panis, per nubes euangelicas uniuerso orbi pluitur, & apertis prædicatorum cordibus tanquam cœlestibus ianuis, non murmuranti & tētanti synagogæ: sed credenti & in illo spem ponēti ecclesiæ prædicatur. Cui penitus respondet atq; concordat Cassiodorus: sic eūdem prædicti psalmi locum exponens. Manna interpretatur: quid est hoc? quod sanctæ communioni decenter aptamus. quia dum admirando cibus iste perquiritur: corporis domini munera de-

Cassiodo.

clarantur. Addidit panem caeli dedit eis. Quis est
 alter panis caeli, nisi Christus dñs: unde caelestia
 spirituales escam capiunt, & delectatione inæsti-
 mabili perfruuntur? Deniq; sic legitur. Panē ange-
 loꝝ manducauit hō. Panis ergo angeloꝝ, bene di-
 citur Christus: q̄a reuera ipsius laude pascantur:
 Neque em̄ corporalem panem angeli manducare
 credendi sunt: sed illam contemplationem domini
 qua sublimis creatura reficitur. Verum hic panis
 in caelo replet angelos: nos pascit in terris, illos cō-
 templatione delectans: nos sancta uisitacione refi-
 ciens. Hæc ille. Ecce sancti patres in huius loci ex-
 planatione, a figura ad ueritatem tendentes: per
 manna, panem caeli, & panem angeloꝝ: intelli-
 gunt ipsum corpus dominicū: non figuram eius
 aut signum, ecclesie a Christo exhibitum. ¶ Ad
 hæc. Hunc psalmi octogesimi uersum, Et cibauit
 eos ex adipe frumenti: & de petra, melle saturauit
 eos. sacraꝝ literaꝝ explanatores: mysterio etiã
 sancte eucharistie accommodant. Quippe Hiero-
 nymus locum illum edisserens: ait. Induxit eos in
 terram repromissionis: cibauit non manna ut in
 deserto, sed frumento quod cecidit, quod resurre-
 xit. Hæc ibi: Illud autem frumentum, uerum est
 dñi corpus: quod cadens in terram mortuum fuit,
 sed demum tertia die factum est rediuuium, &
 ad immortalitatem resurrexit. quo deus ipse ciba-
 uit suos fideles: & educare non desinit. & de petra
 Christo, melle diuinæ dulcedinis & exuberantiæ
 gratiarum in eucharistia affluentium: saturauit
 eos. Neque ab eo intellectu discrepat Cassiodorus:
 phibens quod per adipem, frumenti propheta siue
 manna significat, siue corpus dñi Christi Adipē
 quippe dicimus: animalium pinguedinem cor-

4
 Psal. 80.

Hieronimus.

Ioan. 12

Cassiodorus.

DE SACRAMENTO

pulentā. Quod nomen, ad frumentū abusive tranſ-
 latū est, ut significaret ei interius aliq̄ inesse boni-
 tatem. Hæc ille. Quæ omnia, uero corpori Christi
 apte cōueniunt: non aut̄ figuræ & signo, quale cō-
 fingunt aduersarij. ¶ Adde q̄ in hoc psalmi cente-
 simi tertij uersu, ut educas panem de terra: & uinū
 lætificet cor hoīs: idem designari sacrosanctæ eu-
 charistiæ mysterium testatur sacri autores. quan-
 do quidem Hieronymus eundē interpretans locū:
 ait. A terreni corpis agro quem a nobis assumpsit
 Christus: mysterium proferens cœlestis panis ac
 poculi salutaris, quo reficiat̄ur ecclesia, Et paulo
 post, hanc explanans sequentis uersus periculam.
 & panis cor hominis cōfirmet. subnectit. Ipse pa-
 nis, ipse corda nostra cōfirmat: q̄ descendēs de cœ-
 lo, uitam tribuit mundo. Coniunctat̄ eidem & ipse
 Cassiodorus: eam periculam. & uinū lætificet cor
 hominis. ita exponēs. Vinum lætificat cor homi-
 nis: cum sacratum fuerit in sanguinē domini Chri-
 sti. Hinc nos inebriari licet: sicut scriptum est. Et
 poculum tuum inebrians: quam præclarū est. Ip-
 sum est enim reuera merum, quod lætificat men-
 tem: non qđ ad reatum uitiaq̄ perducatur. Ebrietas
 sobria, satietas felix: quæ merito lætificare dicitur
 quia nihil ibi culpabile reperitur. Hæc ibi. In qui-
 bus, & uerum ipsius domini corpus: insinuatur eē
 panis, de terra nostræ mortalitatis eductus. & ue-
 rus itidem eius sanguis: esse uinum, humani cor-
 dis lætificatiuum. De figura uero & horū symbo-
 lo: ne unum qđem uerbum hic profertur. ¶ Demū
 & hanc psalmi centesimi decimi (qui totus de san-
 ctissimo eucharistiæ sacramento: secundum pro-
 batos expositores peculiariter intelligitur) parti-
 culam, escam dedit timentibus se, elucidans glos-

Psalm. 103

Hierony.

Ioan. 6

Cassiodo.

Psalm. 23.

Psalm. 110

6

EVCHARISTIAE I. 22

sa: ibidem ait: Escam dedit, non carnalem: quæ & malis est cōmunis, sed spiritualem: id est corpus & sanguinē. Hierony. quoq; & Augustinus in eiusdem loci enucleatione: per escam inibi intelligunt panem qui de cœlo descendit. Deniq; Cassiodorus circa eundem locum dicit: Sicut promissus est in ueteri testamēto dominus saluator: ita in nouo aduenire dignatus est, in quo esca data ē timētibus eum, id est cōicatio corporis & sanguinis facti, quæ est salus gentiū & remissio peccatorū. Sic ibi. Videre qdem & hic est, sacros authores mysterium sanctæ eucharistia explicantes: non figuram corporis & sanguinis domini cū Occolampadio proponere, sed ipsum uerum corpus & sanguinem Christi preciosum nominatim exprimere. quod hæc: in illo super excellenti sacramēto, secundū eorū sententiā solidamq; totius ecclesiæ fidem: reuera contineatur. ¶ Insup hanc in prouerbis diuinæ sapiæ uocem: oim ad sui conuiuij participationem, inuitatoriam. Venite, comedite panem meum: & bibite uinū, quod miscui uobis. exponens ad lrām Nicolaus Lyranus. dicit eā, Christi (qui æterna est dei patris sapiā) esse uocem: benigniter uniuersos ita uocantē. Comedite panem meum: id est corpus meū, sub specie panis exhibitū. Et bibite uinū: quod miscui uobis, id est sanguinē meū sub specie uini: in quo admiscetur aqua. Ab eadem itidem intelligentia nō discrepat Hierony. in annotationibus suis sup eundem prouerbiorū locum dicens. In pane, diuina eloquia: in uino mixto, coniuncta in unam Christi personam, deitatis & humanitatis eius natura exprimitur, ut supra dictum est: Vel certe in pane, corporis ipsius; in uino mixto, sanguinis sacrosancti mysteriū

Cassiodo:

7
Præter. 9

Nico. Ly.

Hierony.

DE SACRAMENTO

(quo in altari, mēsa uidelicet eius, satiamur) ostēditur. Sic ibi, inuitamur itaque prædictis æternæ sapientiæ uerbis: non ad figuram corporis & sanguinis dominici, sed ad ueritatem utriusque secundum substantiam, sumendam. ¶ Postremum in libro Sapientiæ, Salomon beneficium quotidianæ alimonie populo Israelitico a deo impensum in deserto, commemorans: ait. Angelorum esca nutriti iussisti populum tuum: & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Substantiam enim tuam & dulcedinem tuam quæ in filios habes, ostendebas: & deseruiens uniuscuiusque uoluntati, ad quod quisque uolebat conuertebatur. Quem sane locum glossa ordinaria illic explicans: & a ueteris legis figura ibi proposita, transferens se ad ueritatem rei, in noua lege exhibitam & symbolo manne præsignatam: ait. Manna significat panem qui de cælo descendit: & dat uitam mundo, qui ait. Panis quem ego dederō: caro mea est pro mundi uita. Hæc ibi, Hic autem super cælestis panis & hæc sanctissima caro: ueræ est Christi corpus, quæ in uenerabili eucharistie sacramento re ipsa continetur, non autem duntaxat tanquam in signo. Occurrent denique studioso lectori & alij plerique ex sacra ueteris testamenti pagina loci: eandem ueritatem: quam elucidare paramus, astruentes. una cum sacrorum authorum expositionibus: inuolucra figurarum illius præsciti temporis, ad reuelatam nouæ legis lucem & detectiora sacramenta, referentibus potissimum in psalmo quarto. Hieremieque tricessimoprimo capite. Malachie itidem primo, & denique Zacharie nono capite. Quos quidem locos aliorum diligentia disquirendos relinquimus: ad ulteriora progredientes.

Sap. 16

Ioan. 6